

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84343,Harazny-Jerzy-Artur.html>
2022-10-02, 08:57

Haraźny Jerzy Artur

HARAŻNY Jerzy Artur (3 XI 1920, Nieszawa – 30 V 1986, Warszawa), inżynier mechanik, konstruktor raket, specjalista w zakresie prób wytrzymałościowych samolotów. Syn Mieczysława, inżyniera, i Eugenii z Klepackich.

W 1938 ukończył Gimnazjum im. T. Niklewskiego w Warszawie i do VIII 1939 odbywał służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Równem. Uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939. W 1940–44 studiował w Państwowej Wyższej Szkole Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. H. Wawelberga i S. Rotwanda w Warszawie, przemianowanej w 1942 na Państwową Wyższą Szkołę Techniczną. Wysiedlony podczas powstania warszawskiego, przebywał w Brwinowie. W X 1945 wznowił studia na wydziale mechanicznym Politechniki Łódzkiej, pracując jednocześnie jako młodszy asystent w Katedrze Techniki Ciepłej. Dyplom uzyskał w VII 1947 za projekt kotła parowozu pośpiesznego czterocyldrowego.

W X 1947 rozpoczął pracę w Inst. Techniki Lotnictwa w Warszawie, przemianowanym w 1948 na Główny Inst. Lotnictwa, a w 1952 na Inst. Lotnictwa, z którym był związany do końca życia; od 1955 kierował Oddziałem Statyki, od 1959 Pracownią Konstrukcyjną, a od 1961 Zakładem Konstrukcji Specjalnych.

Zaprojektował urządzenie do przeprowadzania laboratoryjnych prób obciążeniowych, oddane do eksploatacji w 1951 (pracowało ponad 40 lat). Przeprowadzał próby statyczne prototypów samolotów CSS-10, CSS-11 i CSS-12 oraz szybowców Jastrząb i Mucha, a także pomiary tensometryczne w trakcie prób wytrzymałościowych samolotów i innych dużych konstrukcji, m.in. Mostu Poniatowskiego w Warszawie i mostu przez Wisłę w Krzybawie k. Tczewa (1949–50). Wyniki opublikował w pracy

Tensometry oporowe („Biuletyn Głównego Instytutu Lotnictwa” 1951, nr 2). W 1951 zaprojektował, wspólnie z T. Chylińskim, bezzałogowy samolot-cel TC-1 (do ćwiczeń artylerii przeciwlotniczej) wyposażony w pulsacyjny silnik odrzutowy oraz 16-metrową katapultę pneumatyczną do jego wyrzucania. W 1952 wstrzymano zaawansowane prace nad jego realizacją. We wczesnych latach 50. zespół H. zbudował rakietę ZZ (ziemia-ziemia) o zasięgu do 40 km, rakiety Stella do skracania startu samolotów oraz rakiety przeciwpancerne Diament (żadna z nich nie weszła do produkcji). W 1955, wspólnie z J. Sandauerem, zaprojektował holowany cel latający Spec-4 dla szkolenia pilotów myśliwskich. Po przeprowadzeniu 23 prób lotów modelowych, w 1957 zrezygnowano z budowy płatowca w pełnej skali.

W kierowanym przez H. Zakładzie Konstrukcji Specjalnych opracowano w latach 60. prototypy rakiet meteorologicznych Meteor zamówionych w 1962 przez Państwowy Inst. Hydrologiczno-Meteorologiczny. Pierwsze próby z nimi przeprowadzono w X 1968. W XII 1969 zbudowano serię próbną rakiet Meteor-3. Polska, obok ZSRR i Wielkiej Brytanii, stała się trzecim państwem europejskim dysponującym rakietami meteorologicznymi. Robiono w związku z tym plany ich szerszego wykorzystania, m.in. na posiedzeniu stałej Grupy Roboczej Meteorologii Kosmicznej programu Interkosmos w Krakowie (III 1970), jednak ostatecznie do tego nie doszło. Ostatnie 3 rakiety Meteor-3 wystartowały z Bazy Rakietowej w Łebie w VI 1974. W sumie zbudowano 250 rakiet tej rodziny, zastosowano w nich nowe rozwiązania konstrukcyjne (niektóre zostały opatentowane). Jedna z rakiet (Meteor-2K) osiągnęła pułap 90 km (1970). Do końca 1971 Państwowy Inst. Hydrologiczno-Meteorologiczny wystrzelił 177 rakiet Meteor-1, 22 Meteor-3 i 5 Meteor-2 z dwoma rodzajami sond RAMZES, badających kierunki wiatrów i temperaturę powietrza.

H. zajmował się też agrolotnictwem, m.in. kierował zespołem konstruującym polsko-sowiecki samolot rolniczy M-15. Pod koniec lat 70. pracował również nad samolotem szkolno-bojowym J-22, podejmując nowatorskie badania rozpoznawcze systemu katapultowego mechanizmu

kruszenia oszklenia kabiny. Zajmował się także projektowaniem mechanizmów zamykania i otwierania osłon kabin.

Wykonywał również prace niezwiązane z lotnictwem, m.in. opracował dla Inst. Techniki Budowlanej dokumentację techniczną profilografu przeznaczonego do pomiaru zużywalności nawierzchni drogowych (1950), projektował urządzenia do produkcji wstępnie sprężonych elementów betonowych dla PW (1950–54) oraz mikrosekundowy przerywacz wiązki neutronów dla Inst. Badań Jądrowych w Świerku (1958). Od II 1986 prowadził na wydziale mechaniki, energetyki i lotnictwa PW wykłady z budowy rakiet.

BUP, cz. 4; SBTP (Z. Skoczyński).

J. Grzegorzewski: *Pociski rakietowe Instytutu Lotnictwa w Warszawie 1959–74*, [w:] *Inżynierowie polscy w XIX i XX wieku*, Polskie Towarzystwo Historii Techniki, t. 5, Warszawa 1997; „Astronautyka” 1990, nr 1 (P. Elsztein); Archiwum Instytutu Lotnictwa: Ankiety osobowe.

Edward Malak

[Poprzedni](#)
[Następny](#)